

VIS - Veiledning, Integrering og Samskaping. Utvikling av nytt undervisningsdesign til bruk i Introduksjonsprogrammets samfunnskunnskapsdel

DEL 1: Innovasjonen

1. Overordnet idé

Forskning viser at lokal praksis er avgjørende for vellykket integrering (Døving 2009). Idealer om deltakelse og tilhørighet er følgelig en nødvendig, men langt fra tilstrekkelig betingelse for et vellykket og godt resultat. Innovasjonsideen med VIS-prosjektet er nye virkemidler i lokalt integrasjonsarbeid – forankret i et tilhørighetsperspektiv. Det innebærer at integrasjon er et 24 timer prosjekt som kombinerer et fokus på arbeidslivet og kvalifisering av individene. Det er i dette samspillet man skaper tillit, solidaritet og bygger fellesskap - verdier man i norsk integrasjonspolitik har antatt at henger sammen, men som forskning har vist at ikke er tilfelle (Rogstad 2001, Djuve & Kavli 2015).

Med innovasjon forstår vi her en tilsiktet endring i form av et kvalitativt nytt element i lokal integreringspraksis som virker positivt inn på integreringsmotivasjon, opplevd følelse av tilhørighet og integrering i arbeidsmarkedet og lokalsamfunnet. VIS-innovasjonen består dermed både av metodeutvikling, altså måten veiledning i integreringsarbeid skjer på (produktinnovasjon) og måten dette organiseres på (prosessinnovasjon). VIS som innovasjon:

VIS - en gjensidig læringsarena med erfaringsdeling, refleksjon og samhandling. Veiledningen og samskapingen med VIS-veiledere, rollemodeller og frivillige motiverer til bedre inkludering og integrering i et nytt samfunn.

VIS startet opp i 2017, og kan deles inn i flere faser:

- Fase 1: Utvikle verktøy og opplæring av deltakere fra Larvik, delvis Nome, Vinje og Øvre Eiker; rollemodeller; ressurser fra Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S.); forskere og sosialentreprenører.
- Fase 2: Forprosjekt Forkommune – samle og systematisere kunnskap på feltet, utvide nettverket av kommuner og forskere, samt utvikle undervisningsdesignet. Deltakere som i Fase 1+ KS, Fafos og NTNUs.
- Parallelt i 2018 pilotering og av VIS i Øvre Eiker, Larvik og Vinje, for å teste veiledningsverktøyene; utvelgelse av VIS-veiledere; utvelgelse av tolker, antall veisøkere for den enkelte VIS-veileder; m.m.
- Parallelt i 2018-2019: Systematisk samarbeid mellom kommunene og frivillige organisasjoner, finansiert av ExtraStiftelsen (2018/H E 1 -213497). Deltakere som over + andre lokale frivillige organisasjoner.
- Fase 3: Fra annet halvår 2018 til 2020/2021 – forskningsprosjekt Innovasjon i offentlig sektor alternativt Regionale hovedprosjekter for offentlig sektor (Oslofjordfondet).

2. Innovasjonsgrad

Motivet for å bli deltaker i det norske samfunnet er nært knyttet til kunnskapen om samfunnet og dets attraksjonsverdi. I Fafos beskrivelse av status om introduksjonsprogrammet i 2015 (Djuve & Kavli 2015), fremgår det at vi ikke er gode nok på individuell tilrettelegging/oppfølging og brukermedvirkning. Rapporten sier at målsettingen om individuell tilrettelegging ikke er nådd og at kjennskapen til individuell plan (IP) og opplevelsen av medvirkning er varierende. Under evalueringen fant Fafos at tett oppfølging økte sannsynligheten for at deltakerne besto norskprøver, kom i jobb og utvidet sitt sosiale nettverk.

Dagens undervisning i samfunnskunnskap på 50 timer dekker 7 emner med til sammen 59 undertemaer. For enkelte vil denne undervisningen oppleves som en psykologisk forandringsprosess. Mange faktorer påvirker psykisk helse hos innvandrere. Alder, kjønn, utdanning, traumatiske erfaringer, årsak til innvandring, tap av familiemedlemmer, forberedelse til migrasjon, grad av sosial støtte, grad av integrering, arbeidssituasjon, økonomi, diskriminering, følelse av maktesløshet og akkulturasjon er noen av disse. Akkulturasjon forklares som de kulturelle og psykologiske forandringsprosesser som oppstår når kulturer møtes.

Samtidig kan veiledere/læreres kunnskap om hvilke erfaringer flyktninger og innvandrere tar med seg, være liten. Skal vi reflektere og lære sammen, er det behov for å stille spørsmål - som en del av en

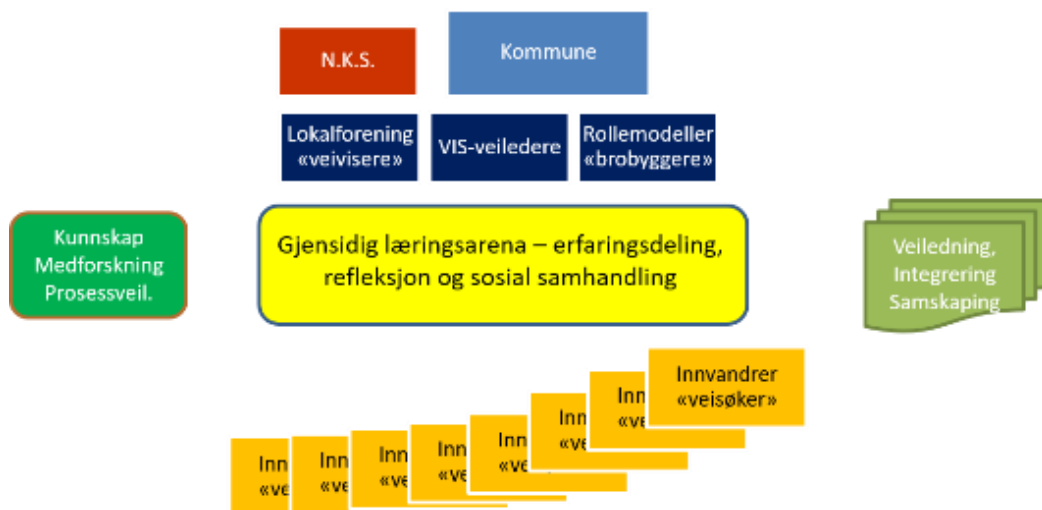
læringsprosess, hvor de styrende variablene tas opp til vurdering (jf dobbeltkretslæring, Argyris). De fleste trenger assistanse og støtte i en slik prosess (Kvalsund & Meyer 2005.)

VIS metode tar utgangspunkt i anerkjente voksenpedagogiske prinsipper og forskning innenfor voksnes læring og rådgivningsvitenskap. Relasjonen og dialogen mellom «veisøker» og VIS-veileder anses som vesentlig for læring. Å utvikle denne relasjonen og tilliten gjennom å utveksle erfaringer og reflektere sammen kan være vanskelig, men anses å være et fundament for enhver læringsprosess. Dette fundamentet er grunnlaget for at «veisøker» får muligheter til å kople ny kunnskap til sine tidligere erfaringer.

I integreringssammenheng blir det viktig å balansere mellom å utfordre og utvikle ny kunnskap, steg for steg på en tillitsvekkende og respektfull måte i samhandling med VIS-veileder. Å involvere veisøker i kunnskapsutviklingen og ta i bruk ulike hverdagslige kontekster som utgangspunkt for dialog og refleksjon kan også være et element å ta i betraktning (Stenøien & Tønseth 2017; Moxnes 1989; Wahlgren 1993).

a. Forbedret prosess for innvandrere

I det nye undervisningsdesignet (Figur 1) er innvandrers prosess forbedret gjennom økt kvalitet og samhandling. Innvandrer kalles «veisøker», og vil parallelt med introprogrammet (0-2 år), følges opp tett av VIS-veileder og sammen vil de sørge for ny kunnskap, erfaringsdeling og refleksjon. Det å bli sett og forstått, bli vist tillit og få muligheten til å bygge relasjoner, vil påvirke motivasjonen til de fleste.

Figur 1: Nytt undervisningsdesign

b. Både VIS-veileder og rollemodell representerer en ny løsning, metode og organisering:

Med **nytt utviklet veiledningsverktøy** som inkluderer veisøker i å finne vegen mot egne mål, får **VIS-veilederen** en unik mulighet til å bli kjent med veisøkers bakgrunn, drømmer og ressurser. Temaene i veiledningen vil omhandle de utfordringene veisøker opplever i Norge med særlig oppmerksomhet rettet mot de kulturelle forskjellene fra hjemlandet. En viktig forutsetning i veiledningen er at dette er en gjensidig læringsarena, hvor både veisøker og VIS-veileder tilegner seg ny kunnskap. Bruk av **rollemodeller** antas å gjøre samtaler omkring vanskelige temaer som kulturforskjeller lettere. Oppdragelse av barn, familieforhold med kvinnens og mannens rolle, samt hvordan takle annerledeshet er noen slike tema. Ofte blandes religion inn og øker forskjelligheten. Når flere har de samme utfordringene, kan gruppeveiledning være en hensiktsmessig metode for å dele visjoner, erfaringer, motta kunnskap, diskutere og reflektere med andre i samme situasjon (Senge 1990). Her får rollemodellene er avgjørende oppgave i å oversette og bygge bro mellom kulturforskjellene. Rollemodellene må selv være godt integrerte i forhold til spørsmålene som berøres.

c. Forbedret prosess med økt kvalitet i samhandlingen med frivillige organisasjoner:

«Veiviser» fra frivillige organisasjoner blir knyttet opp mot den enkelte veisøker og samarbeider med kommunens VIS-veileder og andre frivillige organisasjoner om å tilrettelegge aktiviteter etter den enkeltes behov og følge opp underveis. Slik får veisøker muligheten til å benytte flere relasjoner i sin prosess mot

inkludering og integrering. Dette skal piloteres gjennom Norske Kvinners Sanitetsforening med finansiering fra ExtraStiftelsen. I denne piloten utvikles det et **nytt IP-verktøy** for samhandling.

3. Verdiskapingspotensial

Bedre kvalitet og bedre tjenester

- a. *Redusere læringshindre – mindre «forstyrrelser» i læringssituasjonen:*
Prosjektet vil bidra til Helse- og omsorgsdepartementets *Nasjonal strategi om innvandreres helse 2013-2017*, med å styrke flyktningers psykiske helse. Veiledning i et humanistisk perspektiv vil bidra med kunnskap, forståelse, relasjonsbygging, avklaringer, som igjen kan føre til færre frustrasjoner, økt mestring og trivsel, samt forebygge utenforskap.
- b. *Bedre tilpasning til jobbsituasjon:*
Med den tettere oppfølgingen mange introduksjonsprogramdeltakere har behov for, vil sannsynligheten for å komme i arbeid, få bedre språkforståelse og større sosialt nettverk øke (Djuve & Kavli 2015). Med bedre arbeidstilknytning, vil mulighetene for å stå lenger i jobb øke, og dermed levekår bedres.
- c. *Brukermedvirkning – være involvert i egen integrering:*
VIS bygger vi på kunnskap og respekt for den enkelte veisøkers situasjon og motivasjon. Det bidrar til å gi dem redskaper til selv å skape et verdig, samfunnsdeltakende liv for seg og sin familie. Veiledningsverktøy og hensiktsmessige IP-lignende verktøy øker samskapingen med brukerne.
- d. *Økt deltakelse i samfunnet – f. eks. gjennom frivillige organisasjoner:*
I utprøvingen av det systematiske samspillet med kommunen kan Sanitetskvinnene og andre frivillige, utvikle relasjon til deltakerne i introduksjonsprogrammet, noe som kan gi en større trygghetsfølelse, bygge nettverk og økt deltakelse i lokalsamfunnet.
- e. *Helse og livskvalitet:*
Sammenhengen mellom deltakelse i samfunns- og arbeidsliv på den ene siden, og helse og livskvalitet på den andre siden, er vel dokumentert og gjenspeiles i både stortingsmeldinger og regjeringsdokumenter. Når vi vet at det i Norge finnes store forskjeller i helse og sykdom, systematisk knyttet til etnisitet, utdanning og yrkesdeltakelse, blir god integrering en riktig investering både med tanke på den enkeltes livskvalitet, og for samfunnet som helhet.

Økt ressurs- og trivselsfokus

- f. *Større trivsel:*
Møtet med norsk kultur innebærer møte med en annen måte å tenke på – fra storfamilie/klan til norsk kultur med individuelt fokus. Det er mye å lære om kulturelle forskjeller, om hverdagslige – ofte uuttalte forventninger (fra majoritetskulturen) til hvordan man bør innrette seg. Å ta veisøker på alvor vil si å ta utgangspunkt i den enkeltes bakgrunn/kultur i en dialogbasert læringsprosess.
- g. *Arbeidslivet mer positive til innvandrere:*
Arbeidsgivere velger å ansette jobbsøkere som passer arbeidsplassens sosiale profil, ifølge forskning gjort av Fafo (Rogstad & Sterri 2016). Det legges stor vekt på felles humor, fritidsinteresser, ytre fremtoning og klesstil. Ved større kjennskap til kulturelle koder og normer, større motivasjon for integrering kan det tenkes at møtet med arbeidsgiver vil oppleves mer positivt for begge parter.

Reduserte kostnader

- h. *Langsiktig reduksjon av samfunnsmessige:*
Med VIS øker mulighetene til å få flere i arbeid og utdanning, og vil bidra til bedre levekår med mindre barnefattigdom, sosialhjelp, behov for krisesenter, kriminalitet, m.m. Utfordringene med kulturelle forskjeller - sosial kontroll, dobbeltmoral og utenforskap, vil også reduseres. Konsekvensen kan være lavere samfunnsøkonomiske kostnader.

4. Forskningsbehovet - State of the art - forskningsfronten

Norsk integrasjonspolitik har tradisjonelt vært forankret i og begrunnet med en ambisjon om økt deltakelse i arbeidslivet (Brochmann 2003). Ikke minst er dette et perspektiv som ligger til grunn for innvandrings- og sysselsettingsutvalget (NOU 2011, NOU 2017), som er motivert ut fra en bekymring av forskjeller i arbeidsmarkedsdeltakelse mellom grupper med ulik etnisk bakgrunn. Dette perspektivet er ikke nytt, tvert imot (Berg 1998, Rogstad 2001). Fra den moderne innvandringen startet på slutten av 1960-tallet og frem til i dag har det vært bred oppslutning om at arbeidsmarkedet er mål og virkemiddel i integrasjonspolitikken. En ambisjon som i neste omgang har motivert til kvalifisering av minoritetsbefolkningen, så vel som en bevisst og langsiktig utvikling av det legale apparatet som likestillings- og diskrimineringsloven. Til tross for bred enighet, viser imidlertid forskning at aktiv arbeidsmarkedspolitikk kun har moderate effekt (Kvinge & Djuve

2006, Hardoy & Zhang 2010, Djuve mfl. 2017). Dette nødvendiggjør inngående studier av det kvalitative innholdet i en inkluderingspolitikk som kan lykkes bedre enn i dag. Vi vet at indre motivasjon og en kognitiv-emosjonell tilnærming til integreringsprosessen, er en forutsetning for en vellykket integrering (Sandbæk & Djuve 2012). Det mangler imidlertid kunnskap om hva som motiverer og hvordan man skal øke motivasjonen. VIS som motivasjonsfremmende tiltak fyller dermed et behov og vil bidra med ny og viktig kunnskap.

Samtidig er det en bred erkjennelse av at det er store og avgjørende forskjeller minoritetene imellom. Introduksjonsordningen og introduksjonsloven er motivert ut fra en erkjennelse av at nyankomne vil trenge grunnleggende kunnskaper i norsk og i samfunnskunnskap for å kunne lykkes. Ordningen er evaluert av Fafo en rekke ganger, senest høsten 2017 (Djuve mfl. 2017). De viktigste lærdommene man kan trekke fra evalueringene at integrasjonsarbeidet krever betydelig og koordinert innsats, hvor en rekke aktører må mobiliseres. Det er videre avgjørende at kommuner lykkes i svært ulik grad, noe som forskerne konkluderer at ikke kan tilbakeføres til at kommuner får nyankomne med ulike typer av utfordringer. VIS er en måte å imøtekomme denne utfordringen.

Introduksjonsprogrammet inneholder 50 timer om samfunnskunnskap. Det er imidlertid uklart hvordan denne delen av programmet faktisk fungerer. Den norske modellen, som blant annet hviler på forståelser som er beslektet med det forskerne referer til som sosial kapital (jf Putnam 2000), er i praksis et spørsmål om hvordan man kan og bør skape institusjonell tillit. Sagt på en annen måte, gjennom språkkurs kan man lære sentrale ord for å manøvrere seg i det norske samfunnet. Men den sosiale grammatikken er avhengig av at man forstår mer av det som er usagt, de sosiale kodene og limet som skaper tilhørighet og forankrer individene til å bli en del av et samfunn. Det handler ikke bare om objektiv deltakelse eller ikke, men også om en subjektiv følelse av tilhørighet. Denne delen av prosjektet er heller ikke forbeholdt minoritetsbefolkningen. Det er relevant å se disse idealene i lys av såkalte 21. århundrets kompetanser; kompetanse i å lære, kompetanse i å utforske og skape, kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta, samt fagspesifikk kompetanse (NOU 2015:8). Ved i tillegg å fremheve at psykisk helse må settes på dagsorden, begrunner dette et langt bredere eller humanistisk syn på læring, hvor individet som samfunnsborger settes i sentrum.

Problemstillinger

Bærebjelken i prosjektet er utprøving av en innovasjon knyttet til en ny og langt mer ambisiøs forståelse av og tilnærming til integrasjon av nye samfunnsborgere. Samtidig er det avgjørende at innovasjonsprosjektet forankres i forskning for systematisk kunnskapsgenerering. FoU-delen har to formål. For det første vil de tilknyttede forskerne være avgjørende for å sikre at prosjektet bygger på kunnskap om både betingelser for integrasjon av individer og effekter av virkemidler. For det andre skal forskningen bidra med å identifisere nye og innovative betingelser som må være tilstede for suksess. Problemstillingen i FoU arbeidet er tredelt:

- a. På hvilke måter bidrar VIS prosjektet til endret og forbedret integrasjonsarbeid?
- b. Hvilke deler av VIS-programmet er avgjørende for de positive (og eventuelt negative) effektene som kan observeres?
- c. Hvilke betingelser må være til stedet for de identifiserte gode grepene kan overføres til integrasjonsarbeidet i andre kommuner?

5. Prosjektorganisering og samarbeid

- Øvre Eiker kommune er prosjekteier og søkerkommune.
- Kommuner i nettverket: Larvik og Vinje. Det jobbes med å utvide nettverket med 6 kommuner – tre til utprøving og tre som kontrollkommuner. Kommunene skal passe til de utprøvende kommunene i forhold til grad av urbanisering, størrelse, innvandrerandel, sammensetning av etniske grupper og det lokale arbeidsmarkedet. Aktuelle kandidater er Asker, Horten, Moss, Skien og kommuner fra Vest-Telemark. Deres deltakelse er ikke avklart i skrivende stund.
- Prosjektleder/prosessveiledning og idehavere: Terje Vangås og Amer Walayet, te-am as. Selskapet er nyetablert og erstatter samarbeidet med Dele Terje Vangås og BridgeBetween AS i forprosjektet.
- Forskerne kommer fra: Fafo, Migrasjon, integrasjon og kompetanse; NTNU, Institutt for pedagogikk og livslang læring; Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN), Institutt for Helse-, sosial- og velferdsfag og Senter for omsorgsforskning; UiO, Sosialantropologisk Institutt - Avdeling for flerkulturelle studier og Telemarksforskning, Kommunal- og velferdsforskning.

I tillegg til en prosjektgruppe med deltakere fra alle aktørene, vil prosjektet ha en styringsgruppe med deltakelse fra Øvre Eiker, ansvarlige for hovedaktiviteter og prosjektledelse - Fafo og te-am.

DEL 2: FoU-aktivitetene

6. Mål

Det overordnede målet med FoU-aktivitetene er å frembringe forskningsbasert kunnskap om hvordan VIS kan forbedre eksisterende integrasjonspraksis lokalt i kommunene. Målet er å dokumentere effekt av VIS for oppskalering/spredning, det vil si identifisere suksesskriterier og betingelser for overføring, samt kartlegge kritiske faktorer for realisering av verdiskaping i integrasjonsarbeidet. Konkret er hovedmålet å undersøke i hvilken grad VIS resulterer i målbar økt kompetanse og deltakelse (objektivt) og videre i kvalitativ endret opplevelse av tilhørighet og motivasjon. Delmål:

- Studere implementeringsprosessen av VIS-verktøyet
- Kartlegge kontrollgruppe
- Studere resultater/effekter av VIS-verktøyet

Vi forventer at FoU-aktivitetene skal resultere i kunnskap om prosess og resultat av VIS. En kontrollgruppe er avgjørende for å trekke mest mulig robuste og presise konklusjoner om hvorvidt VIS gir ønskede – gunstige effekter for det lokale integrasjonsarbeidet.

7. FoU-utfordring og -metode – et evalueringsdesign

For å besvare problemstillingene vil vi følge de seks case-kommunene hvor VIS utprøves. Samtidig er det avgjørende for å evaluere effekter at vi inkluderer sammenligning med kontrollkommuner. For at denne metoden skal være valid, er det avgjørende at tiltaks- og kontrollgruppen er så identiske som mulig langs de relevante variablene.

Evalueringsdesignet kombinerer *resultatevaluering* og *prosessevaluering*. Resultatevalueringer er orientert mot å studere måloppnåelse, virkemidlers effekt og resultat av tiltak, mens prosessevaluering er rettet mot å oppnå dybdekunnskap, innsikt, forståelse og læring, dels med fokus på hvordan man kan forbedre en innsats underveis (Sverdrup 2002). Her er det selve iverksettingen, organiseringen, samarbeid mellom aktører og ulike forvaltningsnivåer, samt lokal oversetting av VIS-programmet som settes i søkelyset.

Vårt forslag til en helhetlig evaluering er strukturert etter tre deler: nullpunktsanalyse, implementeringen av VIS og resultater/effekter. For kvaliteten på analysene innen hver del, anser vi det som viktig at kunnskap som genereres innenfor én del spiller over på arbeidet og analysene i de andre. Vi vil derfor understreke at disponeringen av prosjektet i tre deler ikke må forstås dithen at disse er løsrevet fra hverandre, men derimot tett integrert.

Del 1 Nullpunktsanalyse:

Hensikten med denne innledende analysen er å etablere et nullpunkt for å være i stand til å studere hvorvidt forsøkene gir *endring* med hensyn til deltakelse, gjennomføring, læringsresultater og arbeidsmarkedstilknytning/overgang til utdanning sammenlignet med dagens ordninger. Dette gjøres for å kunne sammenligne mellom et «før» og «etter». I denne første delen av evalueringen vil det være viktig få en forståelse av forutsetningene for, og bakgrunnen for VIS i den enkelte kommune. En sentral del av dette arbeidet vil være å kartlegge målgruppas gjennomføring av opplæring, samt overgang til arbeid og videre utdanning, *før* igangsetting av VIS.

Del 2 Gjennomføringsprosessen:

Målet med denne delen av evalueringen er å analysere iverksettingen og gjennomføringen av forsøkene for senere å kunne besvare på *hvilke måter* forsøkene med VIS har hatt effekt. både for kvaliteten på opplæringen, men også for å forstå eventuelle effekter av den. Hovedpoenget her er å generere dybdekunnskap om planleggingsarbeidet, samarbeid mellom involverte aktører, forankring på ulike nivåer, lokal oversetting og tilpasning, samt organisering og erfaringer. Det fremste fortrinnet med slike analyser er økt forståelse for mekanismene i spill, det vil si hvordan de ulike elementene i modellene virker på hverandre – påvirker og blir påvirket av det miljøet de virker i.

Del 3 Resultater – effekter:

Evalueringens siste del, men overordnede mål, er å svare på i *hvilken grad* og på *hvilke måter* VIS gir bedre resultater enn eksisterende introduksjonsprogram. Utfall vil måles på to måter. For det første vil vi ha en subjektiv komponent – om flere føler større grad av tilhørighet enn tidligere. For det andre vil vi se på deltakelsen og hvorvidt flere både er i arbeid, men også om man engasjerer seg i lokalsamfunnet og ikke minst frivilligheten.

8. Prosjektplan

a) Hovedoppgave 1 (M1)

Studere implementeringsprosessen av VIS-verktøyet

Tittel	Faglig innhold	FoU kategori	Leveranse	Ansvarlig partner	Kostnad i kr
F1.1	Hvordan gjennomføre en nullpunktsanalyse?				
L1.1	Kartlegge nåsituasjonen - tlf.intervjue et utvalg deltakere i kommunene, bearbeide og analysere dataene.	Industriell forskning	Info om situasjonen i tiltakskommunene	Fafo	99 500
F1.2	Hvordan studere implementeringsprosessen?				
L1.2	Observasjon i lokalsamfunn og samtaler med sentrale aktører. Websurvey til deltakere og aktører.	Industriell forskning	Kombinere intervju og observasjon	Fafo, NTNU	325 000
F1.3	Hvordan prøve ut individuell veiledning som metode?				
L1.3	Fordele VIS-veiledere på veisøkere og gjennomføre 40-50 veiledninger.	Eksperimentell utvikling	Løpende veiledninger	te-am	740 000
F1.4	Hvordan sikre kvaliteten på utprøvingen?				
L1.4	Ved oppfølging, opplæring og støtte av VIS-veiledere.	Eksperimentell utvikling	Veiledning av VIS-veiledere	te-am	1 170 000
F1.5	Hvordan etablere gruppeveiledning med rollemodeller og «vevisere»?				
L1.5	Koordinere veiledningene med vanskelige tema. Velge ut og lære opp rollemodeller.	Eksperimentell utvikling	Vanskelige tema i gruppeveiledning m/ rollemodeller	te-am	340 000
F1.6	Hvordan prøve ut gruppeveiledning som metode?				
L1.6	2-3 gruppeveiledninger i halvåret med rollemodeller som brobyggere.	Eksperimentell utvikling	Kunnskap - gammel og ny kultur	te-am	795 000
F1.7	Hvordan koble på frivillige organisasjoner?				
L1.7	Løpende evaluering og justering i kommunen. Koordinere samspillet med frivillige i parallelt prosjekt m/ sanitetskvinnene	Eksperimentell utvikling	Løpende evaluere og koordinere med parallelt prosjekt - med frivillige	te-am	485 000
F1.8	Hvordan få til erfaringsdeling og koordinere kommunenes innsats?				
L1.8	Alle aktørene deltar på årlige statusmøter	Industriell forskn og eksp utvikling	Statusmøter med erfaringsdeling og læring	Kommuner, forskere og te-am	480 000

Hovedoppgave 2 (M2) Kartlegge kontrollgruppe

Tittel	Faglig innhold	FoU kategori	Leveranse	Ansvarlig partner	Kostnad i kr
F2.1	Hvordan gjennomføre nullpunktsanalyse i kontrollkommunene	Industriell forskning			
L2.1	Telefonintervjuer til fire sentrale aktører i kontrollkommunene, bearbeide og analysere dataene.	Industriell forskning	Nullpunktsanalyse	Fafo	70 000

Hovedoppgave 3 (M3)

Studere resultater/effekter av VIS-verktøyet

Tittel	Faglig innhold	FoU kategori	Leveranse	Ansvarlig partner	Kostnad i kr
F3.1	Hvordan kartlegge utfall – deltakernes erfaringer				

L3.1	Intervjue sentrale aktører i tiltaks og kontrollkommunene. Intervjue VIS-veiledere.	Industriell forskning	Effekten på deltakernes	Fafo, NTNU	205 000
F3.2	Hvordan kartlegge subjektive opplevelser?				
L3.2	Intervjue 5 deltakere fra hver av tiltakskommunene	Industriell forskning	Resultatene i kommunene	Fafo, NTNU	200 000
F3.3	Hva har vært viktig – hvorfor?				
L3.3	Analysere dette i hele aktørgruppen	Industriell forskn og eksp utvikling	Viktigste læring	Kommuner, forskere og te-am	180 000

Hovedoppgave 4 (M4) Formidle resultater

Tittel	Faglig innhold	FoU kategori	Leveranse	Ansvarlig partner	Kostnad i kr
F4.1	Hvordan formidle resultatene				
L4.1	Lage rapport og publisere denne	Industriell forskning	Publikasjon av resultater	Fafo	80 000

Hovedoppgave 5 (M5) Prosjektledelse

Tittel	Faglig innhold	FoU kategori	Leveranse	Ansvarlig partner	Kostnad i kr
F5.1	Hvordan sikre gjennomføringen og koordinere resultatene?				
L5.1	Prosjektledelse	Eksperimentell utvikling	Effekten på deltakernes	te-am	350 000

b) Sentrale milepæler for FoU-aktivitetene

Hovedaktiviteter	Løsningsforslag	FoU kategori	Milepæler
M1: Studere implementeringsprosessen av VIS-verktøyet	L1.1 L1.2-L1.3, L1.4-L1.8 L1.9	Industriell forskning Industriell forskning Eksperimentell utvikling Ind forskn og eksp utvikl.	Innen 01.11 2018 01.10.2018 – 31.10.2020 01.10.2018 – 31.10.2020 01.10.2018 – 31.10.2020
M2: Kartlegge kontrollgruppe	L2.1	Industriell forskning	Innen 01.11 2018
M3: Studere resultater/ effekter av VIS-verktøyet	L3.1-L3.2 L3.3	Industriell forskning Ind forskn og eksp utvikl.	15.08.2020 – 31.12.2020 01.11.2020–31.12.2020
M4: Formidle resultater	L4.1	Industriell forskning	01.10.2020 – 31.12.2020
M5: Prosjektledelse	L5.1	Eksperimentell utvikling	01.12.2018 – 31.10.2020

9. Ansvar og roller i gjennomføring av FoU-aktivitetene

Partner	Navn på partner	Ansvarlig for hovedaktivitet:	Deltar også i hovedaktivitet:
Søker	Øvre Eiker	H1	H1, H3
P1	Larvik	H1	H1, H3
P2	Vinje	H1	H1, H3
P3	3 ekstra tiltakskommuner	H1	H1, H3
P4	3 kontrollkommuner	H2	H3
P5	Fafo	H1, H2, H3, H4	
P6	NTNU	H1, H3, H4	
P7	HSN		H1, H3
P8	Telemarksforskning		H1, H3
P9	UiO		H1, H3
P10	Te-am as	H1, H5	H3

10. Kostnader og finansiering per utførende og finansierende partner (i 1000 kroner)

Partner	Totale kostnader til FoU-aktivitetene hos partner	Egenfinansiering og annen finansiering fra partner (egeninnsats + kontantbidrag)
Søker	356 700	35 475
P1	340 000	28 000
P2	348 000	20 000
P3	1 044 000	164 000
P4	25 000	10 000
P5	758 600	
P6	273 100	
P7	43 100	
P8	43 100	
P9	43 100	
P10	2 244 800	1 122 400
SUM	5 519 500	1 379 875

11. Øvrige samarbeidsrelasjoner for FoU-aktivitetene

Tolker bør være tilsvarende integrert som rollemodellene (se 12 b).

DEL 3: Realisering av innovasjonen og utnyttelse av resultater

12. Plan for realisering av innovasjonen - opplegg for implementering av ny metodikk, ny organisering og nye forbedrede arbeidsformer/prosesser.

VIS kan organiseres innenfor dagens ressursbruk, og representerer dermed ingen ekstra personalkostnader. I utprøvingen benyttes VIS-veiledere fra flere organisasjonsenheter. For å realisere innovasjonen må man:

a. Implementere nye roller

Veisøker får en annen prosess i forhold til dagens opplæring i samfunnskunnskap. Først etableres relasjonen til VIS-veileder; deretter etableres gruppeveiledning med relevante tema fra den individuelle veiledningen; rollemodeller velges ut og trenes opp; et IP-verktøy tas i bruk; og endelig videreutvikles samspillet med frivillige organisasjoner gjennom veivisere. Det må etableres **rutiner** for alle rollene.

b. Krav til kompetanse og opplæring

VIS-veileder trenger veiledningskompetanse og mer kunnskap om veisøkeres bakgrunn, kultur og situasjon, vil kvaliteten på veiledningen øke. Under visualiseres dette gjennom et eksempel:

Eksempel i forhold til arbeidsretting:

Samtalen om en jobbmulighet for «veisøker» stoppet opp da «veisøker» fortalte at han ville bli avvist av sine egne og dømt til et «liv i helvete» hvis han tok jobben i Kiwi. Grunnen var at de solgte alkohol. Spørsmålet fra VIS-veileder om hva han ville valgt om dette var i hjemlandet, var overraskende, da han i sitt hjemland ville tatt jobben for å kunne gi kone og barn mat. Der ville an ikke hatt noe valg. Gjennom kunnskapsdeling og veiledning ble problemet redefinert og det var mulig å finne en løsning. I Norge hadde han valgmuligheten til å si nei, mens det i hjemlandet ikke fantes andre muligheter. Mer kunnskap om «veisøkers» kulturelle forhold, snudde samtalen og gjorde at man fant en løsning.

Rollemodellen skal bidra til både en språklig og en kulturell oversettelse, være en kilde til kunnskap/innsikt, anerkjennelse, tillit og trygghet. For å fylle rollen som rollemodell trenger man selv å være godt integrert – dvs. både forstå og etterleve kulturelle forskjeller. Det betyr at man selv praktiserer barneoppdragelse og likestilling etter norsk norm (Barnelov/norsk praksis med lik oppdragelse for gutter og jenter; mann og kvinne i arbeid, m.m.) Rollemodellen jobber nært sammen med VIS-veileder.

I et prosjekt finansiert av ExtraStiftelsen, utvikles rollen som **veiviser** i et systematisk samspill mellom N.K.S. og kommunene bl.a. med nytt IP-verktøy.

c. Opplæring

Alle roller får opplæring i rolleforståelse og bruk av verktøy i tilrettelagt opplæring for de ulike rollene. Mye av læringen og kompetanseutviklingen vil skje på den gjensidige læringsarenaen, og i VIS vil også VIS-veiledere, rollemodeller og «veivisere» få tett oppfølging med veiledning.

d. Viktige organisatoriske forhold

Koordineringsverktøy

Integreringsprosessen starter når «veisøker» kommer til kommunen, og løper parallelt med Intro-programmet. «Veisøker» vil være i kontakt med mange aktører, og mål, mestring og utvikling, vil koordineres gjennom det nyutviklede IP-verktøyet.

Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglige integreringsteam ble etablert i Øvre Eiker i 2017. Larvik og Vinje har flere års erfaring med tilsvarende samspill. Som organisatorisk grep vil dette videreutvikles.

Første møtet med kommunen

Behovet for språklig og kulturell oversettelse hos den nyankomne er tilstede fra starten av. Det første møtet med kommunen, kan organiseres slik at man blir møtt av «sine egne» – eks. en rollemodell.

Tolker bør fortrinnsvis være personer som ikke har noen tilknytning til veisøker.

13. Risikoelementer

- Rekruttere tilstrekkelig antall deltakere.
- Minoritetsspråklige kvinner kan bli hindret i å delta i veiledningene av ektefelle eller øvrig familie.
- Følelsen av å ikke strekke til med egen kompetanse hos VIS-veiledere, rollemodeller, m.fl.
- For homogent utvalg av veisøkere og av VIS-veiledere.
- Veisøkere stopper opp i prosessen og vil ikke la seg veilede videre.

14. Øvrig samfunnsøkonomisk nytteverdi

Integrasjonsarbeid legger beslag på store økonomiske ressurser i det norske samfunnet. Utgangspunktet for dette prosjektet er dog ikke å bidra til å forsterke forståelsen som ligger til grunn for «innvandrerregnskapet». Tvert imot legger det til grunn at ambisjonen om å forsterke og forbedre arbeidet med integrasjon i *alle* betydninger av ordet (kulturell, sosial, aldersmessig, regional, kjønnsmessig) er (1) en investering som øker befolkningens sosial kapital og dermed (2) stimulerer samfunnsdeltakelse, øker den samlede arbeidsevnen og kompetansen, reduserer konflikt og styrker livskvalitet og helse. I denne forstand er prosjektet en bidragsyter til verdiskaping på flere ulike måter, samtidig som det skaper forutsetninger for å redusere uønskede og voksende kostnader som må brukes på dysfunksjonelle samfunnsforhold.

15. Formidling og kommunikasjon

Formidlingen fra prosjektet vil skje gjennom ulike kanaler. Et viktig hensyn er at innovasjonen og implementeringsprosessen blir dokumentert. Videre er det avgjørende at prosjektet kommuniserer med relevante aktører, både i andre deler av landet og inn til academia. Vi vil derfor legge opp til en tredelt plan for kommunikasjon: i) *Dokumentasjonsrapport*: Arbeidet som gjøres vil bli registrert, arkivert og kommunisert gjennom en forskningsrapport. ii) *Deling gjennom sosiale medier*: Spredning av erfaringer sikrer at gode grep som gjøres i tiltakskommunene kommer andre til nytte. Vi vil utforme en nettside (integreringsportal) som vil være en verktøykasse for andre kommuner som vil ta VIS i bruk. I tillegg tar vi sikte på å lage en serie podcasts, som kan lastes ned. iii) *Akademisk publisering*: Foruten å være et nyttig og godt virkemiddel i integreringspolitikken, mener vi at VIS-prosjektet vil gi data som er egnet for vitenskapelige publikasjoner i refereebaserte tidsskrifter. Vi vil derfor legge opp til at det skrives en artikkel, som setter VIS inn i en større debatt om vilkår og virkemidler i integrasjonspolitikken. Herunder vil vi legge vekt på å plassere VIS i relasjon til introduksjonsprogrammet, som er av internasjonal interesse.

DEL 4: Øvrige opplysninger

16. Miljøkonsekvenser.

Prosjektet vil omfatte noe reisevirksomhet i forbindelse med datainnsamling og formidling av resultater. Ut over dette er det ikke forventet at prosjektet vil ha noen negative effekter av betydning for det fysiske miljøet.

17. Etikk.

Prosjektet vil følge relevante retningslinjer for personvern og forskningsetikk. Fafo har omfattende erfaring med datainnsamling i den generelle befolkningen, men også blant sårbare og marginaliserte grupper. Fafo vil sikre at all forskning gjennomføres med sterk bevissthet om etiske prinsipper. Fafo er underlagt regelverket hos Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD).

18. Rekruttering av kvinner, kjønnsbalanse og kjønnsperspektiv.

Ved Fafo er det gjennomført flere prosjekter som eksplisitt tematiserer hva som hemmer og hva som fremmer likestilling mellom kjønnene. I dette foreslåtte prosjektet er ikke kjønnsperspektivet et hovedtema, men et kjønns- og familieperspektiv vil likevel være aktuelt. Prosjektgruppa er sammensatt av både kvinner og menn.

19. Utlysningsspesifikke tilleggsplysninger.

Ingen utlysningsspesifikke tilleggsplysninger.

Referanser:

- Argyris, C. & Schön, D. (1978). *Organizational Learning. A Theory of Action Perspective*. Addison-Wesley Publishing Company.
- Berg, (1998) Bakerst i køen. Innvandrere på arbeidsmarkedet. Rapport. Trondheim: Sintef
- Brochmann, G. (2003). *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax
- Djuve, A.B., Kavli, H.C., Sterri, E.B. & Bråten, B. (2017). Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker – for hvem? Fafo-rapport 2017:31. Oslo: Fafo.
- Djuve, A.B. & Kavli, H.C. (2015). Ti års erfaringer. En kunnskapsstatus om introduksjonsprogram og norskopplæring for innvandrere. Fafo-rapport 2015:2. Oslo: Fafo.
- Døving, C. A. (2009). Integrering. Teori og empiri, Oslo: Pax Forlag A/S
- Hardoy, I. & Zhang, T. (2010). Innvandrere i arbeid: Hjelper arbeidsmarkedstiltak? Søkelys på arbeidslivet, 4: 343-364.
- Helse- og omsorgs- departementet (2013). Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle. Nasjonal strategi om innvandreres helse.
https://www.regjeringen.no/contentassets/2de7e9efa8d341cfb8787a71eb15e2db/likeverdige_tjenester.pdf
- Kvalsund, K. & Meyer, K. (2005). *Gruppeveiledning, læring og ressursutvikling*. Oslo:Fagbokforlaget.
- Kvinge, T. & Djuve, A.B. (2006). Bruk av arbeidsmarkedstiltak for ikke-vestlige innvandrere. Hvem deltar, og hvordan er sysselsettingseffektene? Fafo-rapport 517. Oslo: Fafo.
- Moxnes, P. (1989). *Læring og ressursutvikling i arbeidsmiljøet*. Forlaget Paul Moxnes.
- NOU 2015:8. Fremtidens skole. Fornylse av fag og kompetanser.
- NOU 2017 :2 Integrasjon og tillit Langsiktige konsekvenser av høy innvandring
- NOU 2011:7 «Velferd og migrasjon - Den norske modellens framtid».. Oslo: Barne, likestillings- og familiedepartementet
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rogstad, J. (2001). *Sist blant likemenn? Synlige minoriteter på arbeidsmarkedet*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Rogstad, J. & Sterri, E.B. (2016). Rettmessig forskjellsbehandling? Rettferdighet og amatørskap i ansettelsesprosesser. Fafo-rapport 2016:23. Oslo: Fafo.
- Sandbæk M. L. & A.B. Djuve (2012). *Fortellinger om motivasjon: Hva er gode arbeidsmetoder i NAVs AMO-kurs for innvandrere?* Fafo-rapport nr. 27.
- Senge, P.M. (1999). *Den Femte Disiplin. Kunsten å utvikle den lærende organisasjon*. Oslo: Hjemmets bokforlag.
- Sverdrup, S. (2002). *Evaluering. Tilnærminger, modeller og eksempler*. Oslo: Gyldedal Akademisk.
- Wahlgren, B. (1993). Voksnes forutsetninger for læring. I Folkeopplysning –Voksenpedagogikk –Kompetanse : Tre sider av samme sak? NVI-konferanse 14.-15. november 1992.

Nettressurser:

- Enkeltkrets-, dobbeltkrets- og deuterolæring. Argyris, C. <https://estudie.no/enkeltkrets-og-dobbeltkrets-laering/>
- Chris Argyris: Theories of action, double-loop learning and organizational learning. <http://infed.org/mobi/chris-argyris-theories-of-action-double-loop-learning-and-organizational-learning/>
- Psykisk helse i et flerkulturelt samfunn. <http://docplayer.me/49355-Psykisk-helse-i-et-flerkulturelt-samfunn.html>
- Tilknytning hos voksne. <https://no.wikipedia.org/wiki/Tilknytningsteori>
- [Helse- og omsorgs- departementet: Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle](#)